

СПІФАНОВА І. М.

к. е. н., доцент

Одеський національний політехнічний університет

МАЛІКОВА О. М.

магістрант

Одеський національний політехнічний

**ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМ КАПІТАЛОМ
НА ВИРОБНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВАХ КРАЇНИ**

Наявність ефективної системи управління основним капіталом є одним з важливіших факторів менеджменту виробничого підприємства. Метою статті є розкриття сутності та висвітлення основних проблем формування такої системи. Визначено місце та значення механізму управління основним капіталом, його основні цілі та напрями формування. Підкреслюється, що на більшості підприємств реальним джерелом відтворення базового елементу основного капіталу – основних засобів – є накопичення амортизаційних відрахувань. Але вітчизняній амортизаційній політиці, незважаючи на всі спроби її удосконалення, притаманна, на наш погляд, низка значних недоліків та суперечностей. Це є гальмуючим фактором на шляху якісного відтворення основного капіталу і формування ефективної системи управління ним.

Ключові слова: система управління основним капіталом, ефективна амортизаційна політика держави та підприємства.

ЕПИФАНОВА И. Н.

к. э. н., доцент

Одесский национальный политехнический университет

МАЛИКОВА Е. Н.

магистрант

Одесский национальный политехнический университет

**ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ОСНОВНЫМ
КАПИТАЛОМ НА ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ СТРАНЫ**

Наличие эффективной системы управления основным капиталом является одним из важнейших факторов менеджмента производственного предприятия. Целью статьи является раскрытие сути и освещение основных проблем формирования такой системы. Определено место и значение механизма управления основным капиталом, его основные цели и направления формирования. Подчеркивается, что на большинстве предприятий реальным источником воспроизводства базового элемента основного капитала – основных средств – являются накопления амортизационных отчислений. Но отечественной амортизационной политике, несмотря на попытки ее усовершенствования, присущий, на наш взгляд, ряд значительных недостатков и противоречий. Это является тормозящим фактором на пути качественного воспроизводства основного капитала и формирования эффективной системы управления им.

Ключевые слова: система управления основным капиталом, эффективная амортизационная политика государства и предприятия.

EPIFANOVA I. M.

candidate of economic sciences, associate professor

National Polytechnic University of Odessa

MALIKOVA O. M.

master`s degree student

National Polytechnic University of Odessa

**FORMING PROBLEMS OF FIXED CAPITAL MANAGEMENT SYSTEM AT
MANUFACTURING PLANTS OF THE COUNTRY**

An effective fixed capital management system is one of the most important factors at industrial enterprises management. The aim of the article is to reveal the gist and coverage of major problems of such a

system formation. The place and importance of fixed capital management mechanism, its main objectives and formation directions are determined. Emphasizes that the majority of enterprises a real source of reproduction of the basic element of capital - fixed assets - are accumulating depreciation. But national depreciation policy, despite attempts to improve it, is inherent in our view, a number of significant shortcomings and contradictions. This is an inhibiting factor in the way of high-quality reproduction of capital and the formation of an effective management system.

Keywords: fixed capital management system, the effective depreciation policy of the state and the enterprise.

epif-epif@rambler.ru, miya92@bk.ru

Постановка проблеми. Сучасна ситуація на ринку по-новому ставить питання щодо здійснення фінансово-економічної діяльності підприємства, спрямованої на постійне пристосування до зовнішніх умов господарювання, участь у жорсткій конкурентній боротьбі та раціональне використання наявних, завжди обмежених ресурсів. Успішна реалізація заданих дій, а також досягнення намічених підприємством цілей у значній мірі залежать від забезпеченості та систематизованого управління основним капіталом. Виробнича діяльність неможлива без наявності основних засобів, базового елементу основного капіталу, у процесі експлуатації яких формується амортизаційний фонд і на перший план виходить цільове використання – його якісне відтворення.

Все це підкреслює актуальність даної теми. Окрім того, значущість цього питання підвищується у зв'язку з необхідністю виходу на ринки з конкурентоспроможною продукцією, що можливо при інноваційному спрямуванні діяльності підприємства, яке потребує насамперед значних капіталовкладень у основний капітал.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням, пов'язаним з проблемою управління основним капіталом, присвячено значну кількість робіт науковців. Серед них можна виділити праці таких вчених, як Бланк І. А., який зробив акцент на управління використанням капіталом, в тому числі основним; Борисенко М.А., Пархоменко В.М., Єрмошенко М.М., Єрохін С.А., роботи яких присвячено дослідженням впливу амортизаційної політики на якість відтворення основного капіталу та засади інноваційного розвитку підприємств. Вагомий внесок у розкриття сутності основного капіталу та теоретико-методологічних баз його управління зробили такі вчені: Юрій С.І., Федосов В.М., Ромашов І.Б., Райзберг Б.А.

У статті [8] Андрушків Б.М., Мельник Л.М. та Погайдак О.Б. висвітлили аспекти формування адаптивної моделі управління процесом відтворення господарського капіталу. У праці [3] Сіра Е.О. наголошує на необхідності та проблемах інвестицій в основний капітал.

Відаючи належне працям науковців, проблеми ефективного формування системи управління основним капіталом залишаються актуальними, потребують подальшої уваги, удосконалення теоретичних та практичних засад.

Постановка завдання. Метою написання даної статті є розкриття сутності та виявлення основних проблем формування системи управління основним капіталом виробничих підприємств.

Виклад основного матеріалу. Основний капітал містить в собі наявність матеріальних активів (основних засобів), нематеріальних активів (об'єктів права), незавершених капітальних вкладень та довгострокових фінансових інвестицій. Належну увагу в механізмі управління основним капіталом на підприємстві варто виділити насамперед управлінню основними засобами – базовому елементу основного капіталу. Такий акцент не зменшує значущості для діяльності підприємства нематеріальних активів, які, на жаль, мають незначну питому вагу у загальній вартості основного капіталу.

Управління основним капіталом являє собою низку дій та принципів щодо раціонального формування та ефективного використання основного капіталу в процесі господарської діяльності підприємства. У загальному вигляді мета управління основним капіталом передбачає забезпечення найефективнішого його використання з ціллю досягнення максимальної доходності.

Конкретизуючи загальну мету, здійснення управління основним капіталом містить й

низку приватних цілей [5]: оцінка стану основного капіталу в кількісному та якісному аспектах; оцінка ефективності варіантів заміни, розвитку і удосконалення об'єктів основного капіталу; визначення вузьких місць; визначення відхилень, причин, а також шляхів подолання проблем; виявлення резервів більш ефективного використання основного капіталу.

Механізм управління основним капіталом, його основними елементами, є основою формування системи управління їм. На рис. 1 схематично представлені напрямки формування такої системи.

Рис. 1. Напрями формування системи управління основним капіталом підприємства

На більшості вітчизняних підприємств наявні лише окремі елементи системи управління основним капіталом у вигляді блоків аналізу використання основних засобів та складання загальних планів технічного розвитку. Найважливіші у теперішньому економічному становищі України практичні аспекти, а саме економічно обґрунтовані плани відновлення основних засобів, графіки заміни морально і фізично зношених об'єктів та впровадження передових технологій, відсутні. Це є однією із причин неспроможності підприємств виробляти конкурентоздатну продукцію.

Одним з першочергових завдань управління основним капіталом підприємства є забезпечення механізму відтворення основних засобів, що можливо лише за наявності відповідного фінансування. Динаміка інвестиції в основний капітал наступна: у 2008–2009 рр. відбувалося їх значне зниження, що пов'язано з економічною кризою, але у 2010–2011 рр. ситуація почала налагоджуватися. Загальна сума інвестицій в основний капітал у 2011 р. склала 151861,8 тис. грн, в т.ч. 86312,8 тис. грн в промисловість, у порівнянні з 112533,7 та 58558,2 тис. грн відповідно у попередньому році. Сума інвестицій у промисловість країни

протягом 2007–2011 рр. коливається в межах 33–38% від загальної суми інвестицій, що є позитивною динамікою. Тому формування вищезазначеної системи набуває більшої значущості [2].

Але для більшості українських підприємств основним джерелом фінансових ресурсів для інвестицій у основний капітал остаються тільки амортизаційні відрахування. Амортизаційна політика України залишається найслабшою ланкою економічної політики, оскільки не виконує своєї головної функції – не створює зацікавленості підприємців до оновлення елементів основного капіталу, впровадження інновацій у виробництво.

До введення в дію Податкового кодексу України в економічній практиці паралельно існували дві системи нарахування амортизації: бухгалтерська і податкова. Вони законодавчо регулювались Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затвердженим Наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92, яке визначало методи нарахування амортизації основних засобів у бухгалтерському обліку, а також Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 28.12.1994 № 334/94-ВР, що не був узгоджений з даним стандартом, який визначав методи нарахування амортизації у фінансовому обліку. Згідно з Податковим Кодексом України [6] передбачено відмову від колишнього підходу до нарахування амортизації та максимальне зближення податкового та бухгалтерського обліку. Але це була лише формальна спроба усунення розбіжностей.

З точки зору правового регулювання амортизаційної політики підприємств з прийняттям Податкового Кодексу України удосконалено низку аспектів [4]: більш повне врахування тенденцій розвитку економічних процесів; узгодження у певній мірі податкового законодавства з П(С)БО; структуровано об'єкти амортизації відповідно до економічного змісту; визначено мінімальні терміни корисного використання об'єктів основних засобів; спрощено податковий облік.

До недоліків Податковому Кодексу України щодо питань амортизаційної політики на промислових підприємствах варто віднести наступне:

- вузькість трактування категорії "амортизація";
- неточності та суперечності трактування певних категорій та положень;
- жорстка регламентація використання певних методів амортизації для різних груп основних засобів, що не збігається з бухгалтерським обліком;
- відсутність чіткого визначення процедури акумулювання амортизаційних нарахувань для створення амортизаційного фонду, що є чи не найважливішим для успішного відтворення основного капіталу;
- пооб'єктне ведення обліку вартості, що амортизується, істотно ускладнює ведення обліку основних засобів.

Деякі з них висвітлено більш конкретно.

Доречно позначити дискусії щодо доцільності використання прискореного методу амортизації. Узагальнюючи точки зору науковців, даний метод може мати місце лише на рентабельних підприємствах. На даному етапі розвитку економіки України вибір адекватного методу нарахування амортизації має здійснити кожне підприємство самостійно, об'єктивно врахувавши стан та ступінь використання основних засобів та тенденції розвитку економічних процесів. На противагу цьому, жорстка регламентація застосування того чи іншого методу нарахування амортизації для певних груп основних засобів може призвести до зниження ефективного відновлення основних засобів і, як наслідок, спаду виробництва. Недоліком Податкового кодексу у даному аспекті є те, що підприємства обмежуються у використанні прискореного методу амортизації лише до 4-ї та 5-ї груп основних засобів [1].

Відповідно до ПКУ станом на 01.04.2011 р. необхідно було провести порівняння загальної вартості всіх груп основних засобів за даними бухгалтерського обліку з вартістю всіх груп основних фондів за даними податкового обліку. Якщо перша величина менше, то в результаті такого порівняння виникає тимчасова податкова різниця. Така різниця амортизується як окремих об'єкт із застосуванням прямолінійного методу протягом 3 років. У бухгалтерському обліку нічого подібного не відбувається. [7]

Висновки. Продумане та своєчасне управління основним капіталом на підприємстві забезпечує ефективність його діяльності та перспективи розвитку, тому необхідно проводити постійні удосконалення функціонування даного механізму як у теоретико-методологічному плані, так і у практичній діяльності підприємств.

Можна констатувати, що на більшості вітчизняних підприємств відсутня ефективно функціонуюча система управління основним капіталом, більше того немає також чіткої та однозначної нормативної бази, закріпленої законодавчо. Просліджується лише виділення окремих елементів цієї системи. Все це стає на заваді ефективного функціонування підприємства.

Амортизаційна політика залишається найслабшою ланкою економічної політики країни і її численні недоліки не можуть забезпечити її головної функції – зацікавленості до оновлення основного капіталу. Усунення суперечностей та недоліків, які притаманні амортизаційній політиці, неодмінно призведе до зацікавленості менеджменту підприємств у своєчасному відтворенні основного капіталу і неодмінно буде сприяти позитивним результатам діяльності, яких потребують значна кількість підприємств країни.

Список використаних джерел

1. Агінська І.В. Амортизаційні відрахування як економічний механізм оновлення основного капіталу в харчовій промисловості [Електронний ресурс] / І.В. Агінська // Економіка харчової промисловості. – 2011. – № 1(9). – Режим доступу : http://archive.nbu.gov.ua/Portal/Soc_gum/EKhP/2011_1/st5.pdf
 2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
 3. Сіра Е.О. Інвестиції в основний капітал: джерела фінансування та ефективність [Електронний ресурс] / Е.О. Сіра // Ефективна економіка. – 2013. – № 10. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2412>
 4. Особливості податкового реформування амортизаційної політики підприємств [Електронний ресурс] / О.В. Муқан, О.І. Дума // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.7. – Режим доступу : http://archive.nbu.gov.ua/portal/Chem_Biol/nvnlту/21_7/231_Muk.pdf
 5. Павлов Л.Н. Фінансовий менеджмент. Управління грошовим оборотом підприємства / Л.Н. Павлов. – М. : Фінанси і статистика, 2008. – 506 с.
 6. Податковий Кодекс України № 2755-VI від 2 грудня 2010 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
 7. Усе про облік основних засобів / [Д. Кузнецова, А. Михайлицька, А. Тузова, В. Лисенко]. – К. : Фактор, 2013. – 576 с.
 8. Андрушків Б.М. Формування адаптивної моделі управління процесом відтворення господарського капіталу на засадах підвищення капіталізації підприємства [Електронний ресурс] / Б.М. Андрушків, Л.М. Мельник, О.Б. Погайдак // Сталий розвиток України. – 2012. – № 5. – Режим доступу : http://unier.km.ua/upload-files/_5_2012.pdf
-